

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ
Навчально-науковий інститут № 5
Кафедра кримінального права та кримінології

ЗАТВЕРДЖЕНО

На засіданні кафедри
кримінального права та кримінології
протокол № 1 від 30.08.2024 р.
Завідувач кафедри

_____ **Микола ПАХНІН**

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ (ОК. 11)

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Кафедра	Кримінального права та кримінології Навчально-наукового інституту № 5 (https://univd.edu.ua/uk/dir/2019/kafedra-kryminalnogo-prava-ta-kryminologii-fakultet--6-)
Контактний телефон	+38 057 73-98-078 (раб.)
E-mail	ku-pd.fpmk@ukr.net
ЛЕКТОР	
	Шульга Андрій Михайлович, Професор кафедри кримінального права та кримінології Навчально-наукового інституту № 5, Доктор юридичних наук, професор E-mail: ku-pd.fpmk@ukr.net Лекційний потік: Навчально-наукового інституту № 5, ННІ 5-ПДср-23-2-3
Назва освітньої (освітньо-професійної, освітньо-наукової) програми	Правоохоронна діяльність (Правоохоронна діяльність) Law Enforcement (Law Enforcement)
Рівень вищої освіти	перший (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень (НРК України – 6 рівень та перший цикл

	вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти)
Галузь знань	26 Цивільна безпека
Спеціальність	262 Правоохоронна діяльність
Спеціалізація	Правоохоронна діяльність
Статус дисципліни	Обов'язкова компонента освітньо-наукової програми, вивчається в 3 та 4 семестрах II курсу навчання
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS/годинах	7 кредити ECTS (загальний обсяг – 210 год.)
	аудиторна робота: 104 год. для денної форми навчання або 32 для заочної форми навчання, з них:
	лекції: 52 год. для денної форми навчання або 12 год. для заочної форми навчання;
	лабораторні заняття: не передбачено;
	семінарські заняття: 52 год. для денної форми навчання та 20 год. для заочної форми навчання;
	практичні заняття: не передбачено;
	самостійна робота: 106 год. для денної форми навчання та 178 год. для заочної форми навчання.
Форми та види проведення навчальних занять	Форма навчання – денна (очна-дистанційна), заочна Види навчальних занять: - лекції: 64 год.; - семінарські заняття: 72 год.; - практичні заняття не передбачені.
Самостійна робота	Робота з навчальною літературою, нормативно-правовою базою; виконання аналітично-розрахункових завдань, самостійне вирішення практичних задач, складання планів, програм, проєктів тощо.
Індивідуальні завдання	Наукові доповіді, реферати.
Необхідне обладнання	Мультимедійне обладнання (ноутбук, проєктор), комп'ютерне забезпечення з виходом у мережу Інтернет
Мова викладання	українська
Контроль	Методи контролю: опитування на семінарських заняттях; участь у дискусіях; підготовка та обговорення доповідей, рефератів; тестування; виконання самостійної роботи; перевірка складених документів.

	Критерії оцінки поточного контролю викладач повідомляє на першому занятті та перед кожними оцінюванням. Форми контролю: залік (тестування); письмовий екзамен (тестування).
Інтегральна компетентність, загальні компетентності (ЗК)	Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері правоохоронної діяльності та/або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог. ЗК-1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК-2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК-5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК-8. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК-10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні ЗК-11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки й технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК-12. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких проявів недоброчесності.
Спеціальні (предметні, фахові) компетентності (СК)	СК-6. Здатність у межах своєї компетенції забезпечувати законність та правопорядок, безпеку особи та суспільства, протидіяти нелегальній міграції, тероризму та торгівлі людьми, незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів та прекурсорів. СК-10. Здатність до аналізу та оцінки причин, умов та факторів, що впливають на вчинення

	кримінальних та адміністративних правопорушень. СК-18. Здатність вживати заходів з метою запобігання, виявлення та припинення кримінальних та адміністративних правопорушень, усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення правопорушення.
Мета вивчення дисципліни	Метою викладання навчальної дисципліни «Актуальні проблеми застосування кримінального законодавства» є формування у магістрів системи теоретичних знань про основні доктрини кримінального права, проблемні аспекти чинного законодавства про кримінальну відповідальність, забезпечення оволодіння практичними вміннями та навичками застосування отриманих знань при тлумаченні законоположень та кваліфікації кримінальних правопорушень.
Завдання вивчення дисципліни	Завданнями дисципліни «Актуальні проблеми застосування кримінального законодавства» є: – ознайомлення магістрів зі станом основних проблем науки кримінального права та науковими пропозиціями щодо їх вирішення; – засвоєння магістрами загальних принципів та напрямів розвитку науки кримінального права, кримінальної політики України, предмету та методів науки кримінального права, змісту певних кримінально-правових доктрин; – опанування магістрами основними дискусійними питаннями щодо розвитку науки кримінального права; – формування вмінь та навичок аналізу основних положень науки кримінального права, розвиток вмінь щодо з'ясування сутності та змісту положень та інститутів кримінального закону, вміння співвідносити теоретичні знання із практикою їх застосування, творчого підходу до процесу наукового пошуку; – засвоєння магістрами знань про різноманітні наукові підходи щодо визначення основних категорій кримінального права та щодо загальної характеристики елементів

	кримінального правопорушення та ознак складу кримінального правопорушення, підстав та принципів криміналізації (декриміналізації) суспільно небезпечних діянь; – вдосконалення магістрами вмінь правильного тлумачення і застосування норм кримінального закону, вироблення навичок встановлення недоліків та суперечливості у чинному кримінальному законодавстві; – набуття магістрами вмінь самостійно поглиблювати свої знання і навички в організації та проведенні наукових досліджень.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Тема 1. Поняття кримінального права.

Поняття кримінального права, загальна характеристика чотирьох значень цього поняття (як галузь законодавства, галузь права, як наука та навчальна дисципліна). Предмет, метод, завдання та функції кримінального законодавства. Поняття та зміст кримінального права як галузі права. Співвідношення джерел кримінального законодавства та кримінального права. Наука кримінального права, її предмет і методи. Кримінальне право та суміжні правові галузі.

Тема 2. Закон про кримінальну відповідальність.

Поняття закону про кримінальну відповідальність. Структура Кримінального кодексу України. Поняття та види диспозицій та санкцій. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність: поняття та види. Заборона застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією. Поняття чинності (дії) кримінального закону. Поняття часу вчинення кримінального правопорушення. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність. Принципи чинності закону про кримінальну відповідальність у просторі, що закріплені у Кримінальному кодексі України: територіальний, громадянства, універсальний та реальний.

Тема 3. Кримінальна відповідальність.

Поняття кримінальної відповідальності у вузькому та широкому розумінні. Кримінальна відповідальність як один з видів юридичної відповідальності. Характерні ознаки кримінальної відповідальності. Момент виникнення і закінчення кримінальної відповідальності. Форми реалізації кримінальної відповідальності.

Підстави кримінальної відповідальності. Єдина підстава кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 2 КК України. Фактична і юридична сторона в межах єдиної підстави кримінальної відповідальності. Матеріальна (єдина) і процесуальна (ч. 2 ст. 2 КК) підстави кримінальної відповідальності. Обставини, що виключають можливість застосування кримінальної відповідальності: поняття та види.

Тема 4. Кримінальне правопорушення та його види.

Поняття кримінального правопорушення як соціального та правового явища. Співвідношення між кримінальним правопорушенням як вчинюваним в реальній дійсності кримінально-протиправним посяганням та загальним визначенням кримінального правопорушення, що має місце в законі про кримінальну відповідальність. Ознаки та елементи кримінального правопорушення як вольового вчинку людини. Класифікація кримінальних правопорушень.

Загальне визначення кримінального правопорушення в законі про кримінальну відповідальність (так звані «формальне», «матеріальне» та «формально-матеріальне» визначення). Значення ч. 2 ст. 11 Кримінального кодексу для визначення поняття кримінального правопорушення.

Кримінально-правове значення та види правомірною вчинку (правомірної поведінки).

Тема 5. Склад кримінального правопорушення.

Поняття складу кримінального правопорушення. Співвідношення між реально вчинюваним кримінальним правопорушенням (кримінально-протиправним посяганням) та складом кримінального правопорушення.

Класифікація складів кримінальних правопорушень.

Ознаки складу кримінального правопорушення: поняття та значення. Класифікація ознак складів у відповідності з елементами кримінального правопорушення.

Поділ ознак конкретних складів на постійні та перемінні, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі.

Поділ ознак загального складу на обов'язкові та факультативні.

Співвідношення елементів кримінального правопорушення як вчиненого в реальній дійсності кримінально-протиправного посягання та ознак складу кримінального правопорушення.

Поняття складу правомірною вчинку (правомірної поведінки) та інших діянь, вчинених за обставин, що виключають можливість застосування кримінальної відповідальності.

Тема 6. Об'єкт кримінального правопорушення.

Поняття об'єкта кримінально-протиправного посягання та ознак об'єкта у складах кримінальних правопорушень.

Види об'єктів кримінально-протиправних посягань та ознак об'єктів у складах кримінальних правопорушень.

Предмет кримінального правопорушення та його значення.

Потерпілий від кримінального правопорушення.

Тема 7. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення.

Поняття об'єктивної сторони кримінального правопорушення як реально вчинюваного кримінально-протиправного посягання та ознак об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Ознаки складу кримінального правопорушення, які характеризують об'єктивну сторону. Поділ ознак об'єктивної сторони загального складу кримінального правопорушення на обов'язкові та факультативні.

Суспільно небезпечне діяння (дія чи бездіяльність) як ключовий компонент об'єктивної сторони кримінально-протиправного посягання та як обов'язкова ознака складу кримінального правопорушення. Поняття та ознаки дії. Класифікація дій: прості та складні; фізичні та інформаційні. Бездіяльність. Умови кримінальної відповідальності за кримінально протиправну бездіяльність.

Суспільно небезпечні наслідки як елемент кримінально-протиправного посягання та як ознака об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.. Поняття та види суспільно небезпечних наслідків.

Причинний зв'язок між діянням (дією або бездіяльністю) і суспільно небезпечними наслідками.

Місце, час, спосіб, обстановка, засоби та знаряддя вчинення кримінального правопорушення, їх значення для характеристики об'єктивної сторони кримінально-протиправного посягання та об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

Тема 8. Особа, яка підлягає кримінальній відповідальності (суб'єкт кримінального правопорушення).

Поняття та ознаки особи, яка підлягає кримінальній відповідальності (суб'єкта кримінального правопорушення). Недоцільність визнання суб'єктом кримінального правопорушення юридичної особи або держави.

Стан осудності суб'єкта кримінального правопорушення, критерії осудності. Поняття неосудності та її критерії: юридичний (психологічний) та медичний (біологічний). Наслідки визнання особи неосудною.

Поняття, критерії та наслідки визнання особи обмежено осудною.

Кримінальна відповідальність за діяння, вчинені у стані сп'яніння внаслідок вживання алкоголю, наркотичних засобів або інших одурманюючих речовин.

Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність. Загальний та знижений вік кримінальної відповідальності. Критерії встановлення в законі зниженого віку кримінальної відповідальності.

Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення. Види спеціальних суб'єктів.

Тема 9. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення.

Поняття суб'єктивної сторони кримінального правопорушення як реально вчинюваного кримінально-протиправного посягання та ознак суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Обов'язкові та факультативні ознаки суб'єктивної сторони загального складу кримінального правопорушення.

Поняття вини. Сутність, форми та ступень вини. Співвідношення вини та винності. Умисел і його види. Поняття прямого та непрямого умислу, їх інтелектуальні та вольові ознаки. Характеристика і значення спеціальних видів умислу.

Необережність та її види, їх інтелектуальні та вольові ознаки.

Поняття змішаної форми вини.

Випадок (казус) як невинне заподіяння суспільно небезпечних наслідків, його відмінність від кримінальної протиправної недбалості.

Мотив і мета як факультативні ознаки суб'єктивної сторони загального складу кримінального правопорушення. Вплив мотиву і мети на кваліфікацію конкретного діяння і покарання.

Емоційний стан особи, що вчиняє кримінально-протиправне посягання. Його значення для кваліфікації та притягнення особи до кримінальної відповідальності.

Помилка, її поняття та види. Юридична та фактична помилка, їх види і значення для кримінальної відповідальності.

Тема 10. Стадії вчинення кримінального правопорушення.

Поняття і види стадій вчинення кримінального правопорушення.

Поняття закінченого кримінального правопорушення Єдність об'єктивної та суб'єктивної сторін у закінченому кримінальному правопорушенні. Момент закінчення діянь, що кваліфікуються за складами з ознаками наслідків, без ознак наслідків та усіченими складами.

Поняття та види незакінченого кримінального правопорушення.

Поняття готування до кримінального правопорушення (злочину). Види готування до злочину. Кримінально-правова оцінка готування до кримінального проступку або злочину, за який статтею Особливої частини КК передбачене покарання у виді позбавлення волі строком до двох років або інше, більш м'яке покарання (ч. 2 ст. 14 КК). Відмежування готування до кримінального правопорушення (злочину) від виявлення умислу.

Поняття замаху на кримінальне правопорушення, його об'єктивні та суб'єктивні ознаки, види замаху. Відмежування замаху на кримінальне правопорушення від закінченого діяння. Відмежування замаху на кримінальне правопорушення від готування до кримінального правопорушення.

Кримінальна відповідальність за незакінчене кримінальне правопорушення.

Поняття добровільної відмови при незакінченому кримінальному правопорушенні, ознаки добровільної відмови, стадії вчинення діяння, на яких можлива добровільна відмова.

Тема 11. Співучасть у кримінальному правопорушенні.

Законодавче поняття співучасті у кримінальному правопорушенні. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки співучасті.

Види співучасників. Законодавче визначення виконавця (співвиконавця), організатора, підбурювача, пособника.

Форми співучасті: поняття та критерії поділу. Поділ форм співучасті за об'єктивними ознаками: проста співучасть; складна співучасть (співучасть із розподілом ролей).

Поділ форм співучасті за суб'єктивними ознаками: вчинення кримінального правопорушення групою осіб; вчинення групою осіб за попередньою змовою; вчинення організованою групою; вчинення злочинною організацією.

Кримінальна відповідальність співучасників. Особливості кримінальної відповідальності організаторів та учасників організованої чи злочинної організації.

Причетність до кримінального правопорушення. Поняття і види причетності.

Тема 12. Повторність, сукупність та рецидив кримінальних правопорушень.

Поняття множинності кримінальних правопорушень та складів кримінальних правопорушень.

Повторність кримінальних правопорушень та її ознаки. Види повторності: фактична повторність та рецидив. Види фактичної повторності: повторність тотожних та однорідних кримінальних правопорушень. Відмежування повторності тотожних діянь від продовжуваного кримінального правопорушення. Кваліфікація повторності кримінальних правопорушень. Умови відсутності повторності.

Поняття рецидиву кримінальних правопорушень. Ознаки та види рецидиву. Кваліфікація рецидиву кримінальних правопорушень.

Поняття, ознаки та види сукупності кримінальних правопорушень. Види сукупності кримінальних правопорушень: реальна та ідеальна сукупність як сукупність складів кримінальних правопорушень. Кваліфікація діянь при сукупності складів кримінальних правопорушень.

Тема 13. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.

Поняття обставин та види обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння, та місце серед них обставин, що передбачені у статтях 36–43-1 КК України.

Поняття, ознаки, підстави та види необхідної оборони. Перевищення меж (ексцес) необхідної оборони. Відповідальність за ексцес оборони. Спеціальні види необхідної оборони. Поняття та ознаки уявної оборони. Вирішення питання про відповідальність при уявній обороні.

Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення. Поняття правомірного затримання винної особи потерпілим або іншими особами. Перевищення заходів, необхідних для затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення; поняття, ознаки та види. Відповідальність за перевищення заходів необхідних для затримання особи.

Поняття та підстави крайньої необхідності. Перевищення меж (ексцес) крайньої необхідності). Відповідальність за ексцес крайньої необхідності. Умови, при яких особа не підлягає кримінальній відповідальності за перевищення меж крайньої необхідності.

Відмінність крайньої необхідності від необхідної оборони.

Фізичний або психічний примус. Непереборний фізичний примус як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння. Питання про кримінальну відповідальність особи за заподіяння шкоди у випадку переборного фізичного примусу або психічного примусу.

Виконання законного наказу або розпорядження. Критерії визнання наказу або розпорядження законними. Кримінально-правові наслідки невиконання чи виконання явно кримінально протиправного наказу або розпорядження.

Відповідальність у випадку, якщо особа не усвідомлювала і не могла усвідомлювати кримінально протиправного характеру наказу чи розпорядження. Виправданий ризик. Підстави та ознаки виправданого ризику. Умови невизнання ризику виправданим. Відповідальність за ексцес ризикованого діяння.

Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації. Підстави й ознаки правомірності заподіяння шкоди: поняття та види. Відповідальність за перевищення меж заподіяння шкоди.

Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України. Підстава та ознаки правомірності заподіяння шкоди.

Тема 14. Звільнення від кримінальної відповідальності.

Поняття звільнення від кримінальної відповідальності. Правові підстави та порядок такого звільнення.

Види звільнення від кримінальної відповідальності: обов'язкове і необов'язкове (факультативне); безумовне і умовне; залежно від правової підстави.

Поняття та умови звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям, у зв'язку з примиренням винного з потерпілим, у зв'язку з передачею особи на поруки, у зв'язку зі зміною обстановки.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності, розміри цих строків, початковий момент перебігу давності і кінцевий момент обчислення строків давності.

Тема 15. Покарання та його види.

Поняття покарання у Кримінальному кодексі України. Мета покарання. Питання про мету покарання в науці кримінального права.

Поняття та ознаки системи покарань. Види покарань, які містить у собі система покарань, встановлена ст. 51 КК.

Поняття і значення класифікації покарань.

Класифікація покарань за порядком призначення покарань: основні покарання; додаткові покарання; покарання, що можуть призначатися і як основні, і як додаткові.

Класифікація покарань за суб'єктом, до якого застосовується покарання: основні та спеціальні покарання.

Класифікація покарань за можливістю визначення строку покарання: строкові та безстрокові покарання.

Тема 16. Призначення покарання.

Поняття законної підстави для призначення покарання.

Принципи призначення покарання: законність покарання; визначеність покарання в судовому вироку; обґрунтованість і обов'язковість його мотивування у вироку; гуманність покарання; індивідуалізація покарання.

Загальні засади призначення покарання. Критерії загальних засад призначення покарання відповідно до ст. 65 КК. Обставини, що пом'якшують (ст.66 КК) і обтяжують (ст.67 КК) покарання, їх види. Межі врахування судом при призначенні покарання обставин, які пом'якшують та обтяжують покарання.

Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення та за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті.

Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Умови такого призначення покарання.

Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень та сукупністю вироків.

Тема 17. Звільнення від покарання та його відбування.

Поняття звільнення від покарання, його підстави, умови та види. Відмінність між звільненням від покарання і звільненням від кримінальної відповідальності.

Звільнення від покарання у разі прийняття нового закону.

Звільнення від покарання у зв'язку з втратою особою суспільної небезпечності.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням . Підстави та умови його застосування. Іспитовий строк, його тривалість та значення. Обов'язки, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років.

Звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.

Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким видом покарання.

Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.

Звільнення від покарання за хворобою.

Звільнення від покарання на підставі Закону України про амністію або акту про помилування.

Тема 18. Судимість, її погашення та зняття.

Поняття і значення судимості. Правові наслідки судимості. Особи, які визнаються такими, що не мають судимості.

Погашення судимості. Строки погашення судимості. Обчислення строків погашення судимості. Наслідки вчинення нового кримінального правопорушення протягом цих строків.

Зняття судимості та умови його застосування. Відмінність зняття судимості від її погашення. Види зняття судимості.

Тема 19. Обмежувальні заходи й інші заходи кримінально-правового характеру. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.

Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство.

Поняття та мета примусових заходів медичного характеру. Підстави їх застосування. Особи, до яких вони застосовуються. Види примусових заходів медичного характеру та критерії їх призначення. Продовження, зміна та припинення застосування примусових заходів медичного характеру. Зарахування часу застосування примусових заходів медичного характеру в строк покарання.

Примусове лікування. Мета та підстави його застосування. Особи, до яких застосовується примусове лікування.

Спеціальна конфіскація, підстави та випадки застосування.

Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Юридичні особи, до яких вони застосовуються.

Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру.

Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб.

Загальні правила застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру та за сукупністю кримінальних правопорушень.

Тема 20. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.

Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх як вияв гуманізму кримінального законодавства України.

Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Підстави такого звільнення. Види примусових заходів виховного характеру та особливості їх призначення. Наслідки ухилення неповнолітнього від застосування до нього примусових заходів виховного характеру.

Види покарань, які застосовуються до неповнолітніх, особливості їх застосування.

Особливості призначення покарання неповнолітнім. Призначення позбавлення волі неповнолітнім за сукупністю кримінальних правопорушень або вироків.

Особливості застосування до неповнолітніх звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Особливості звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності та відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності.

Особливості умовно-дострокового звільнення від покарання осіб, які вчинили кримінальне правопорушення у віці до 18 років.

Особливості погашення та зняття судимості щодо осіб, які вчинили кримінальне правопорушення у віці до 18 років.

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Тема 1. Поняття Особливої частини кримінального права, її система та значення. Наукові основи кваліфікації кримінальних правопорушень.

Поняття Особливої частини кримінального права України. Специфіка Особливої частини кримінального права та її єдність і зв'язок із Загальною частиною.

Система та структура Особливої частини Кримінального кодексу України. Критерії поділу на розділи та статті.

Поняття та види кваліфікації кримінальних правопорушень. Підстави кваліфікації: фактична та юридична (правова) підстави. Конкуренція норм Особливої частини Кримінального кодексу. Правила кваліфікації при конкуренції норм. Відмінність конкуренції від колізії правових норм, шляхи

подолання колізії. Значення правильної кваліфікації діянь для здійснення правосуддя. Правильна кваліфікація як необхідна умова дотримання законності, прав і свобод людини.

Значення судової практики та її узагальнень з окремих категорій кримінальних справ для правильного тлумачення і застосування кримінально-правових норм Особливої частини.

Тема 2. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи.

Поняття, загальна характеристика, та види кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Кримінальні правопорушення проти життя: вбивства та доведення до самогубства. Поняття вбивства та його види: умисне вбивство та вбивство через необережність. Умисне вбивство та його види: умисне вбивство; умисне вбивство за обтяжуючих обставин; умисне вбивство за пом'якшуючих обставин.

Кримінальні правопорушення проти здоров'я: тілесні ушкодження (тяжкі, середньої тяжкості, легкі); побої та мордування; домашнє насильство; катування; зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби; неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби; зараження венеричною хворобою.

Кримінальні правопорушення, що ставлять у небезпеку життя та/або здоров'я особи: залишення в небезпеці; ненадання допомоги особі, яка перебуває у небезпечному для життя стані; неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей; ненадання допомоги хворому медичним працівником; порушення прав пацієнта.

Тема 3. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи.

Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи. Їх види: незаконне позбавлення волі або викрадення людини; насильницьке зникнення; захоплення заручників; підміна дитини; торгівля людьми; експлуатація дітей; використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом; незаконне поміщення в психіатричний заклад; примушування до шлюбу.

Тема 4. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи. Поняття добровільної згоди до здійснення акту сексуального характеру. Види діянь: зґвалтування; сексуальне насильство; примушування до вступу в статевий зв'язок; вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку; розбещення неповнолітніх; домагання дитини для сексуальних цілей.

Тема 5. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.

Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.

Поняття та види кримінальних правопорушень проти виборчих прав: перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у

референдумі; надання неправдивих відомостей до органу ведення Державного реєстру виборців або фальсифікація виборчих документів; незаконне використання виборчого бюлетеня; незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму; порушення таємниці голосування; порушення порядку фінансування політичної партії, передвиборної агітації, агітації з всеукраїнського або місцевого референдуму; підкуп виборця, учасника референдуму.

Поняття та види кримінальних правопорушень проти трудових прав: грубе порушення законодавства про працю; грубе порушення угоди про працю; не виплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших встановлених законом виплат; примушування до участі у страйку або перешкоджання участі у страйку; перешкоджання законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій; перешкоджання законній професійній діяльності журналістів.

Поняття та види кримінальних правопорушень проти інших особистих прав і свобод людини і громадянина: порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками; порушення недоторканності житла; порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер; ухилення від сплати аліментів на утримання дітей або сплати коштів на утримання непрацездатних батьків; зловживання опікунськими правами; розголошення таємниці усиновлення (удочеріння); порушення авторського права і суміжних прав; порушення права на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію; пошкодження релігійних споруд; перешкоджання здійсненню релігійних обрядів; посягання на здоров'я людей під приводом проповідкування релігійних віровчень.

Тема 6. Кримінальні правопорушення проти власності.

Загальна характеристика та види кримінальних правопорушень проти власності. Корисливі та некорисливі кримінальні правопорушення проти власності.

Поняття та види корисливих кримінальних правопорушень проти власності: крадіжка; грабіж; розбій; викрадення води, електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання; вимагання; шахрайство; привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем; заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою; незаконне привласнення особою майна, що випадково опинилося у неї; самовільне заняття земельної ділянки та самовільне будівництво.

Поняття та види некорисливих кримінальних правопорушень проти власності: умисне знищення або пошкодження майна; умисне пошкодження об'єктів електроенергетики; погроза знищення майна; необережне знищення або пошкодження майна; порушення обов'язків щодо охорони майна.

Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом, як некорисливе або корисливе діяння.

Тема 7. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Поняття, загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Поняття службової особи. Види діянь: зловживання владою або службовим становищем; зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми; здійснення народним депутатом України на пленарному засіданні Верховної Ради України голосування замість іншого народного депутата України; перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу; зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги; бездіяльність працівника правоохоронного органу щодо незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей; службове підроблення; декларування недостовірної інформації; службова недбалість; прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою; підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми; підкуп особи, яка надає публічні послуги; незаконне збагачення; пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі; зловживання впливом; протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань; провокація підкупу.

Тема 8. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності.

Поняття, загальна характеристика та види кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.

Кримінальні правопорушення проти системи грошового обігу, валютного регулювання, валютного контролю та фондового ринку: виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів; незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення; легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом; умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення; маніпулювання на фондовому ринку.

Кримінальні правопорушення проти системи мобілізації коштів до бюджетів та державних цільових фондів: контрабанда; переміщення через митний кордон лісоматеріалів; незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги; ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів); ухилення від сплати єдиного страхового внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

Кримінальні правопорушення проти системи розподілу і використання бюджетних коштів та приватизації державного та комунального майна: нецільове використання бюджетних коштів; видання нормативно-правових актів, що

зменшують надходження до бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону; незаконна приватизація державного, комунального майна.

Кримінальні правопорушення проти забезпечення свободи господарської діяльності, недопущення монополізму і недобросовісної конкуренції: протидія законній господарській діяльності; протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації; незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю; розголошення комерційної або банківської таємниці.

Кримінальні правопорушення проти прав і законних інтересів кредиторів, споживачів товарів і послуг: доведення банку до неплатоспроможності; доведення до банкрутства; шахрайство з фінансовими ресурсами; умисне введення в обіг на ринку України небезпечної продукції.

Кримінальні правопорушення у сфері виготовлення і використання документів у господарській діяльності: підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб-підприємців; незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених контрольних марок; підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів; порушення порядку ведення реєстру власників іменних цінних паперів; виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів.

Кримінальні правопорушення проти порядку зайняття господарською діяльністю: незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва; зайняття гральним бізнесом; порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом.

Тема 9. Кримінальні правопорушення проти довкілля.

Поняття, загальна характеристика та види кримінальних правопорушень проти довкілля.

Кримінально протиправні посягання на об'єкти живої природи: знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу; незаконна порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу; порушення законодавства про захист рослин; незаконне полювання; незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом.

Кримінально протиправні посягання на об'єкти неживої природи: забруднення або псування земель; незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель; незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах; безгосподарське використання земель; забруднення атмосферного повітря; забруднення моря; порушення законодавства про континентальний шельф України.

Діяння, що порушують правові норми у сфері екології: порушення правил екологічної безпеки; порушення правил охорони або використання надр, незаконне видобування корисних копалин; порушення правил охорони вод; проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів; порушення ветеринарних правил.

Інші кримінальні правопорушення проти довкілля: невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення; приховування або перекучення

відомостей про екологічний стан або захворюваність населення; проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля.

Тема 10. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки.

Поняття громадської безпеки, загальна характеристика та види кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з діяльністю стійких злочинних об'єднань: створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній; встановлення або поширення злочинного впливу; організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці); звернення за застосуванням злочинного впливу; сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності; бандитизм; створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань.

Терористичні злочини: терористичний акт; втягнення у вчинення терористичного акту; публічні заклики до вчинення терористичного акту; створення терористичної групи чи терористичної організації; сприяння вчиненню терористичного акту; фінансування тероризму.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним поводженням зі зброєю та іншими небезпечними предметами: напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення; викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем; незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами; незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв; недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів; незаконне поводження з радіоактивними матеріалами; незаконне виготовлення ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію; погроза вчинити викрадення або використати радіоактивні матеріали.

Кримінальні правопорушення, які порушують правила, що забезпечують громадську безпеку: завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності; порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами; порушення вимог режиму радіаційної безпеки; незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини; незаконне перевезення на повітряному судні вибухових або легкозаймистих речовин; порушення встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки; умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства.

Тема 11. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва.

Поняття кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва, їх загальна характеристика та види: порушення вимог законодавства про охорону праці; порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою; порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або

у вибухонебезпечних цехах; порушення правил ядерної або радіаційної безпеки; порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд.

Тема 12. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

Поняття кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту, їх загальна характеристика та види.

Кримінально протиправне порушення діючих на транспорті правил: порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту; здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування повітряного руху диспетчером управління повітряним рухом у стані сп'яніння; порушення правил повітряних польотів; порушення правил використання повітряного простору; порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами; порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння; порушення правил, норм і стандартів, що стосуються убезпечення дорожнього руху; порушення чинних на транспорті правил.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з пошкодженням чи знищенням транспортних засобів, їх частин або комунікацій: пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів; знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу; пошкодження об'єктів магістральних нафто-, газо- та нафтопродуктопроводів.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним заволодінням або блокуванням транспортних засобів чи комунікацій: угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна; блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства; незаконне заволодіння транспортним засобом.

Інші транспортні кримінальні правопорушення: примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків; самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда; ненадання допомоги судну та особам, що зазнали лиха; неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден; керування транспортним засобом в стані сп'яніння або під впливом лікарських препаратів; випуск в експлуатацію технічно несправних засобів або інше порушення їх експлуатації.

Тема 13. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності.

Поняття, загальна характеристика та види кримінальних правопорушень проти громадського порядку та моральності: групове порушення громадського порядку; масові заворушення; заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку; хуліганство; наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого; незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини; знищення, пошкодження або приховування документів чи

унікальних документів Національного архівного фонду; жорстоке поводження з тваринами; ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію; ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів; одержання доступу до дитячої порнографії, її придбання, зберігання, ввезення, перевезення чи інше переміщення, виготовлення, збут і розповсюдження; проведення видовищного заходу сексуального характеру за участю неповнолітньої особи; створення або утримання місць розпусти і звідництва; сутенерство або втягнення особи до заняття проституцією; втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність.

Тема 14. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення.

Поняття, загальна характеристика та види кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальних правопорушень проти здоров'я населення.

Кримінальні правопорушення у сфері обігу: контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів; незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів; викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, а також обладнання для їх виготовлення чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем; посів або вирощування снотворного маку чи конопель; незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів; фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з протиправним отриманням та вживанням: незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів; незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин; порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів; незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів; схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів; незаконне публічне вживання наркотичних засобів; організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів; незаконна організація або утримання місць для вживання одурманюючих засобів; спонукування неповнолітніх до застосування допінгу; схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів.

Інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення: порушення встановленого порядку доклінічного вивчення, клінічних випробувань і державної реєстрації лікарських засобів; порушення санітарних правил и норм

щодо запобігання інфекційним захворюванням та масовим отруєнням; порушення правил поводження з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами; заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції.

Тема 15. Злочини проти основ національної безпеки України.

Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти національної безпеки України.

Злочини проти конституційних основ національної безпеки України: дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади; посягання на територіальну цілісність і недоторканність України; фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України; посягання на життя державного чи громадського діяча

Злочини проти основ зовнішньої безпеки України: державна зрада; колабораційна діяльність; пособництво державі-агресору; шпигунство.

Злочини проти основ внутрішньої безпеки України: диверсія, перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань; несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану.

Тема 16. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

Поняття, загальна характеристика, особливості та види кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці: розголошення державної таємниці; втрата документів, що містять державну таємницю; передача або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни.

Кримінальні правопорушення у сфері недоторканності державних кордонів: незаконне переправлення осіб через державний кордон України; порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї; незаконне перетинання державного кордону України; порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю; порушення правил міжнародних польотів.

Кримінальні правопорушення у сфері забезпечення призову та мобілізації: ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу; ухилення від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період; ухилення від проходження служби цивільного захисту в особливий період чи у разі проведення цільової мобілізації; ухилення від військового обліку або спеціальних зборів.

Тема 17. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів.

Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку використання спеціальних предметів, що використовуються органами влади: наруга над державними символами; незаконне підняття Державного прапора України на річковому або морському судні; викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем; підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів; незаконне придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації; умисне пошкодження ліній зв'язку.

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку діяльності відповідних органів чи громадян, пов'язані з незаконним впливом на її суб'єктів: опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, приватному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадської порядку й державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, судового експерта, працівника державної виконавчої служби, приватного виконавця; втручання у діяльність державного діяча; погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу; погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча; умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу, працівника органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця; посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця; захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника; погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок; перешкоджання діяльності народного депутата та депутата місцевої ради; умисне знищення або пошкодження майна службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок; підкуп працівника підприємства, установи чи організації; примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань.

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку діяльності відповідних органів чи громадян, не пов'язані з незаконним впливом на її суб'єктів: незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій; захоплення державних або громадських будівель чи споруд; самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи; самоправство.

Кримінальні правопорушення проти журналістів: погроза або насильство щодо журналіста; умисне знищення або пошкодження майна журналіста; посягання на життя журналіста; захоплення журналіста як заручника.

Тема 18. Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.

Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку.

Створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут.

Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації.

Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї.

Порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється.

Перешкоджання роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку.

Тема 19. Кримінальні правопорушення проти правосуддя.

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти правосуддя.

Кримінальні правопорушення проти конституційних принципів діяльності органів розслідування, прокуратури і суду: завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою; притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності; постановляння суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови.

Кримінальні правопорушення проти безпеки, честі та гідності суддів, народних засідателів, присяжних: втручання в діяльність судових органів; погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного; умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного; посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною зі здійсненням правосуддя.

Кримінальні правопорушення проти прав та інтересів суб'єктів кримінального або цивільного процесу: порушення права на захист; невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист; розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист; втручання в діяльність захисника чи представника особи; погроза або насильство щодо захисника чи представника особи; умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи; посягання на життя

захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги; представництво в суді без повноважень; незаконне втручання в роботу автоматизованих систем в органах та установах системи правосуддя; незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації.

Кримінальні правопорушення проти інтересів всебічного, повного неупередженого розслідування і судового розгляду кримінальних справ: примушування давати показання; завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення; введення в оману суду або іншого уповноваженого органу; відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків; перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку.

Кримінальні правопорушення проти інтересів своєчасного припинення та розкриття кримінальних правопорушень: розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування; приховування злочину.

Кримінальні правопорушення проти інтересів забезпечення неухильного виконання судових рішень: невиконання судового рішення; ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі; умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості; злісне ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт; ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі; невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників; злісна непокоря вимогам адміністрації установи виконання покарань; дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань; втеча з місця позбавлення волі або з-під варти; втеча зі спеціалізованого лікувального закладу; порушення правил адміністративного нагляду.

Тема 20. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення).

Поняття, загальна характеристика та види військових кримінальних правопорушень.

Кримінальні правопорушення проти порядку підлеглості та військової честі: непокоря; невиконання наказу; опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків; погроза або насильство щодо начальника; порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості.

Кримінальні правопорушення проти порядку проходження військової служби: самовільне залишення військової частини або місця служби; дезертирство; ухилення від військової служби шляхом самоскалічення або іншим способом.

Кримінальні правопорушення проти порядку користування військовим майном та його збереження: викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових, інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем; умисне знищення або пошкодження

військового майна; необережне знищення або пошкодження військового майна; втрата військового майна; порушення правил поводження зі зброєю, а також з речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення.

Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації військової техніки: порушення правил водіння або експлуатації машин; порушення правил польотів або підготовки до них; порушення правил кораблеводіння.

Кримінальні правопорушення проти порядку несення окремих видів військової служби: порушення статутних правил вартової служби чи патрулювання; порушення правил несення прикордонної служби; порушення правил несення бойового чергування; порушення статутних правил внутрішньої служби.

Кримінальні правопорушення проти порядку збереження військової таємниці: розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості;

Кримінальні правопорушення проти авторитету і правомірної діяльності військових формувань і правоохоронних органів: недбале ставлення до військової служби; бездіяльність військової влади; перевищення військовою службовою особою влади або службових повноважень.

Кримінальні правопорушення проти порядку ведення бойових дій, вимог законів і звичаїв війни: здача або залишення ворогові засобів ведення війни; залишення гинучого військового корабля; самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю; добровільна здача в полон; злочинні дії військовослужбовця, який перебуває в полоні; мародерство; насильство над населенням у районі воєнних дій; погане поводження з військовополоненими; незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання ними; образа честі і гідності військовослужбовця, погроза військовослужбовцю; виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії російської федерації проти України, глорифікація її учасників.

Тема 21. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Злочини проти миру: пропаганда війни; планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни.

Злочини проти безпеки людства: застосування зброї масового знищення; розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення; геноцид; екоцид.

Кримінальні правопорушення проти міжнародного правопорядку: виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів; порушення законів та звичаїв війни; посягання на життя представника іноземної держави; злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист; піратство; найманство; незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала.

Програмні результати навчання (ПРН)		РН-13. Знати і розуміти вимоги законодавства, здійснювати кваліфікацію кримінальних та адміністративних правопорушень, правильно складати процесуальні документи, що використовуються під час провадження, застосовувати превентивні та примусові поліцейські заходи впливу. РН-16. Застосовувати превентивні та примусові заходи, спрямовані на усунення загроз життю та здоров'ю людей, публічному (громадському) порядку та безпеці, майну, законним інтересам держави, суспільству та окремим особам, що виникли через учинення кримінальних або адміністративних правопорушень. РН-20. Контролювати в межах повноважень стан дотримання фізичними та юридичними особами вимог дозвільної системи, правил дорожнього руху, а також інших вимог законодавства у сфері охорони правопорядку.	
Критерії оцінювання		Оцінювання навчальної дисципліни проводиться за результатами поточного та підсумкового контролю: - поточний контроль – 50 балів; - підсумковий контроль – 50 балів. Оцінка за поточний контроль складається з оцінювання аудиторної та самостійної роботи здобувача вищої освіти. Оцінка за аудиторну роботу визначається як середнє арифметичне балів, які ним отримані на семінарських заняттях (здобувач має отримати не менш 5 позитивних оцінок) з коефіцієнтом 5. Оцінка за самостійну роботу визначається як середнє арифметичне балів, які отримані здобувачем за: реферати, доповіді та документи (здобувач має підготувати не менш 3 проектів документів) з коефіцієнтом 5. Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, які отримані здобувачем протягом семестру, та балів, які набрані на підсумковому контролі (екзамені).	
ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS			
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення

90 – 100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком , потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
80 – 89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком , потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінена мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з двома-трьома незначними помилками.
75 – 79		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками або з однією–двома значними помилками.
65 –74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань містять помилки , робота з трьома значними помилками.
60 – 64		E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу освоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
21 – 59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково , потрібні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе

			підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
1-20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна та наукова література:

1. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб./ О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків. URI : ХНУВС, 2023. 520 с. <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/16894>.
2. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. Я. Тація. Х. : Право, 2021. 768 с.
3. Кримінальне право України. Особлива частина : навчальний посібник. Конспект лекцій / Дідківська Г.В., Нікітін Ю.В., Мірошніченко С.С., Курбатова І.С., Бодунова О.М., Гмирін А.А., Завидняк І.О., Лугіна Н.А., Мудряк Т.О., Топчій В.В., Драган О.В. ; За загальною редакцією Топчія В.В. Ірпінь, 2021. 206 с.
4. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с. URI : <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10088>.
5. Кримінальне право України. Особлива частина : навчальний посібник / А. А. Васильєв, О. О. Житний, Є. О. Гладкова та ін.; за ред. О. М. Литвинова. Харків : Право, 2020. 656 с. URI : <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10088>.
6. Задачник з кримінального права України (Загальна та Особлива частини) : практикум / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, А. М. Ященко та ін.] ; за заг. ред. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. – 204 с. URI : <https://dspace.univd.edu.ua/handle/123456789/17552>.
7. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / В. І. Борисов, В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2015. 528 с.
8. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2015. 680 с.

9. Кваліфікація злочинів : навчальний посібник / Г. М. Анісімов, О. О. Володіна, І. О. Зінченко та ін.; за ред. М. І. Панова. Харків : Право, 2016. 356 с.
10. Кваліфікація злочинів у діяльності Національної поліції України : навчальний посібник / за ред. О. М. Литвинова. Харків : Константа, 2017. 448 с. URI : <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4447>.
11. Велика українська юридична енциклопедія: У 20 томах. Том 17. Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. 1064 с.
12. Кримінальний кодекс України з постатейним коментарем, висновками Верховного Суду : станом на 01.01.2021 / упоряд. С.Г. Туманов. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 976 с.
13. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. Станом на 04 січня 2022 року. / Під ред. І. Копотун. Київ : Професіонал, 2022. 784 с.
14. Постанови Пленуму Верховного Суду в кримінальному судочинстві. 6-те вид., допов. і перероб. Упорядники: Вереша Р. В., Карпунцов В. В. Київ: Алерта, 2023. 336 с.
15. Туркот М.С., Столітній А.В., Шмаленя С.В., Снігар М.І. Кримінальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини. Київ : Норма права, 2022. 1104 с.
16. Антипов В. І. Кримінальний кодекс України в контексті міжнародного права та практики Європейського суду з прав людини: правові норми, судова практика : наук.-практ. ком. Харків : Право, 2019. 1200 с.
17. Ємельянов, В. П. Кримінальне право України: Загальна частина. Основні питання вчення про злочин : наук.-практ. посіб. / В. П. Ємельянов. – Харків: Право, 2018. – 142 с. URI : <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/1171>.
18. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право : навчальний посібник / за ред. М. І. Хавронюка. Київ : Ваїте, 2014. 944 с.
19. Шульга А. М., Павліковський В. І., Вапсва Ю. А. Кримінальне право України. Основні питання та відповіді : посібник. Харків : Майдан, 2014. 276 с.
- Ус О. В. Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації: лекції. Харків : Право, 2018. 368 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Кваліфікація кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи: навч. посіб. / І. О. Зінченко, О. О. Володіна ; за заг. ред. М. І. Панова. - Харків: Право, 2019 - 296 с. URI : https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SENMK/KKPPZhZO.pdf
2. Політика у сфері боротьби зі злочинністю України: теоретичні та практичні проблеми : монографія / за заг. ред. проф. П. Л. Фріса та проф. В. Б. Харченка. Івано-Франківськ – Харків : Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя

- Стефаника, 2016. 419 с. URI : <http://lib.pu.if.ua:8080/bitstream/123456789/2239/1/%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%20%D0%B0%520fin.pdf>.
3. Панов М. І. Кримінальна відповідальність: поняття, принципи, підстава. Право України. 2012. № 8. С. 249–259. URI : <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/6311>.
4. Хряпінський П. В. Заохочувальні норми у кримінальному законодавстві України : навчальний посібник. Київ : Центр учб. літ., 2008. 192 с. URI : https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/08-Zaoh_norm_krim_zakon-Hrapinskiy.pdf.
5. Ященко, А. М. Обставини, що виключають застосування кримінальної відповідальності та інших заходів кримінально-правового характеру / Андрій Миколайович Ященко // Вісник Кримінологічної асоціації України. - 2017. - № 1 (15). - С. 178-187. URI : <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/1894>.
6. Берзін П. С. Злочинні наслідки: поняття, основні різновиди, кримінально-правове значення. Київ, Дакор, 2009. 736 с.
7. Вереша Р. В. Поняття вини як елемент змісту кримінального права України. Київ : Атіка, 2005. 224 с.
8. Кваша О. О. Співучасть у злочині: структура та відповідальність. Київ : ІДП НАН України; РВВ ЛДУВС, 2013. 560 с.
9. Митрофанов І. І., Притула А. М. Співучасть у злочині : навчальний посібник. Одеса : Фенікс, 2012. 208 с. URI : http://www.kdu.edu.ua/new/metod/31_1055.pdf.
10. Зінченко І. О., Тютюгін В. І. Множинність злочинів : поняття, види, призначення покарання. Харків : ФІНН, 2008. 336 с. URI : <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/6916>.
11. Олійник П. В. Предмет злочинів проти власності : поняття, види, кримінально-правове значення. Харків : Право, 2011. 208 с.
12. Ємельянов М. В. Кримінальна відповідальність за шахрайство: монографія. Харків : Право, 2014. 176 с.
13. Хряпінський П. В., Чус. О. В. Кримінально-правова характеристика незаконного привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї. Дніпропетровськ, ДГУ Літограф, 2015. 245 с.
14. Вознюк А. А. Кримінально-правові ознаки організованих груп і злочинних організацій. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. 192 с. URI : <http://elar.naiau.kiev.ua/bitstream/123456789/1684/1/Monohrafia.pdf>.
15. Тероризм: визначення і сутність : монографія / А. В. Коростиленко, Б. Д. Леонов, І. М. Рижов; за ред. В. В. Крутова, І. І. Мусієнка, В. П. Ємельянова. Київ : Нац. акад. СБУ, 2015. 192 с.
16. Ємельянов В. П. Антитерористичне законодавство: поняття, система, шляхи вдосконалення : монографія. Харків : Право, 2016. 88 с. URI : <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/1783>.

17. Протидія терористичній діяльності (кримінально-правові, кримінологічні та криміналістичні аспекти) : монографія. Київ : Видавничий дім «Артек», 2016. 450 с. URI : <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/6198/1/%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%80%20%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B4%D1%96%D0%BB.pdf>.
18. узнецов В. В. Кримінально-правова охорона громадського порядку та моральності в українському вимірі : монографія. Київ : Інтерсервіс, 2012. 908 с.
19. Шаблистий В. В. Кримінальна відповідальність за хуліганство, пов'язане з опором особам, наділеним владними повноваженнями під час виконання службових обов'язків чи іншим громадянам, що припиняли хуліганські дії : монографія / В. В. Шаблистий, О. А. Галемін ; за заг. ред. д.ю.н., доц. В. В. Шаблистого. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 164 с. URI : https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/596/1/%D0%93%D0%B0%D0%BB_%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84.pdf.
20. Івахненко О. А. Кримінальна відповідальність за хуліганські діяння: хуліганські злочини та склади злочинів : монографія / за ред. В. П. Ємельянова. Харків : Право, 2016. 184 с.
21. Бандурка І. О. Захист дитинства в Україні: кримінально-правові та кримінологічні засади : монографія / за наук. ред. д. ю. н., проф. О. М. Литвинова. Харків: Золота миля, 2017. 432 с.
22. Самотієвич В. О. Відмежування кваліфікованих від самостійних складів кримінальних правопорушень // Публічне право. 2021. № 1. С. 147–154. URL : <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10938>.
23. Крижановський М. В., Ященко А. М. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. Харків : Право, 2020. 264 с.
24. Дудоров О. О. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (основні положення кримінально-правової характеристики) : практ. посібник. Северодонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2018. 92 с. URL : <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/10293/porad-statevi.pdf;jsessionid=4D37DBAC7DE8D0F66E8818A3B9A200F9?sequence=1>.
25. Митрофанова Ю. С. Проблеми визначення статі потерпілої особи у згвалтуванні // Право і суспільство. 2023. № 2. С. 228–234. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/handle/123456789/17248>.
26. Митрофанова Ю. С. Кваліфікуючі ознаки кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості (статті 152 та 153 КК України) // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. 2023. № 61. С. 1.1–1.14. URL : <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/16720>.
27. Лантінов Я. О. Методологічні й загальнотеоретичні засади дослідження проблем кримінально-правової охорони громадянського суспільства України : монографія. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. 123 с.

28. Харітонов С. О. Кримінальна відповідальність за військові злочини за кримінальним правом України : монографія. Харків : Право, 2018. 328 с. URL : <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/18989>.

29. Мохончук С. М. Злочини проти миру та безпеки людства: генезис, еволюція, сучасна регламентація у кримінальному праві та законодавстві: монографія. Харків : Право, 2013. 528 с.

30. Шульга, А. М. Злочини проти довілля. Питання кваліфікації: науково-практичне видання / А. М. Шульга; МВС України, Нац. ун-т внутр. справ. Харків : НікаНова, 2012. 192 с. URL : <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/7117>.

31. Шульга А. М. Земельні ресурси України під охороною закону про кримінальну відповідальність : монографія. Харків : Юрайт, 2019. 668 с.
Шульга, А. М. Кримінально-правова охорона земельних ресурсів України: теоретико-правовий аспект : дис. ... д-ра юрид. наук (д-ра наук) : 12.00.08 / Андрій Михайлович Шульга; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. - Харків, 2019. - 525 с. URL : <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6708>.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України : Закон України від 24.06.1996 р. № 254к. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

5. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

6. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30.06.1993 р. № 3341-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

7. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності : Закон України від 15.11.2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text.

8. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20.03. 2003 р. № 638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12>.

9. Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання : Закон України від 19.10.2000 р. № 2064-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2064-14#Text>.

10. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню

розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 14.10.2014 р. № 1702-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.

11. Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму від 16 травня 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_712#Text.

12. Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заручників від 17.12.1979 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_087#Text.

13. Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму від 09.12.1999 р. . URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_518#Text.

14. Рішення Конституційного Суду України від 02.11.2004 № 15-рн/2004 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання). Справа № 1-33/2004. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/246850_246915.

15. Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 04.06.2010 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-10#Text>.

16. Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 07.02.2003 р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03#Text>.

17. Про судову практику в справах про злочини проти власності : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 р. № 10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text>.

18. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинених стійкими злочинними об'єднаннями : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05#Text>.

19. Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 р. № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02#Text>.

20. Про судову практику у справах про хуліганство : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22.12.2006 р. № 10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va010700-06#Text>.

21. Про застосування судами законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.02.2004 р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-04#Text>.

22. Практика Європейського суду з прав людини у справах фізичних та юридичних осіб проти України // <https://www.echr.com.ua/rishennia-espl/>.

23. Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо кримінальної відповідальності за фінансування сепаратизму. Закон України від 19.06.2014 р. № 1533-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-18#Text>.

24. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо припинення норм законів, схвалених 16 січня 2014 року. Закон України від 23.02.2014 р. № 767-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/767-18#Text>.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Законодавство України // Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.
2. Президент України // Документи. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/all>.
3. Урядовий портал // Нормативно-правова база. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/npd/search>.
4. Єдиний державний реєстр судових рішень // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>.
5. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Харківського національного університету внутрішніх справ <http://univd.edu.ua/>
7. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленко <http://korolenko.kharkov.com/>
8. Офіційний сайт Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України: <https://ivpz.kh.ua/uk/>